

Boerenbond vzw
Beroepsvereniging
Diestsevest 40
3000 Leuven

Datum 9 april 2025

Boerenbond evaluatie van het ontwerp MAP 7 en ontwerp plan-MER

Geachte,

op 18 maart 2025 startte het openbaar onderzoek over het 7de mestactieplan (MAP 7), in uitvoering van de Europese nitraatrichtlijn, waarbij het ontwerp-MAP 7 en het ontwerp plan-MER (milieueffectenrapport) ter inspraak worden voorgelegd. Ook u kan als lokaal bestuur hierover advies geven.

Het **MAP 7** is het actieplan dat uitvoering geeft aan de Europese nitraatrichtlijn en het Vlaamse kader vormt voor het mestbeleid voor de periode 2025-2029. In dit bemestingsbeleid wordt alles geregeld voor de productie van mest en het gebruik van de nutriënten stikstof (N) en fosfor (P) op landbouwgronden in Vlaanderen voor de verschillende types meststoffen (mest, kunstmest, compost,...).

Het **milieueffectrapport (MER)** schetst een beeld van de te verwachten gevolgen voor mens en milieu van het plan. Verschillende scenario's of alternatieven werden onderzocht. Het MER geeft aan hoe negatieve (milieu-)effecten kunnen worden vermeden, gemilderd of gecompenseerd.

Via deze weg wensen we onze evaluatie van het ontwerp MAP 7 en het ontwerp plan-MER met u te delen. In bijlage van dit schrijven kan u meer informatie over het gelopen traject terugvinden.

Boerenbond vraagt concreet dat de Vlaamse overheid het MAP7 beperkt tot het akkoord dat hierover gesloten werd tussen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties op 7 maart en 28 september 2023. Aangezien MAP 7 enkel strengere bemestingsmaatregelen omvat, worden geen negatieve milieueffecten verwacht. Boerenbond verwacht dan ook dat de onderzochte maatregelen uit MAP 7 volstaan en dat geen bijkomende maatregelen zijn vereist.

Daarnaast vraagt Boerenbond dat de Vlaamse overheid rekening houdt met onderstaande elementen:

- De monitoring op het terrein moet op basis van twee winterjaren gebeuren waarin alle maatregelen zijn doorgevoerd. Deze monitoring moet afgewacht worden alvorens bijkomende maatregelen in te voeren. De voorgestelde alternatieven, uitgezonderd het inzetten van extra zuiveringssystemen in de waterlopen (end-of-pipe technieken), zijn zeer verregaand en zijn niet aanvaardbaar.
- Landbouwers hebben recht op een eerlijke beoordeling. We vragen dan ook dat het MAP-meetnet terug wordt geëvalueerd zodat het voldoet aan de criteria om enkel de invloed van landbouw te beoordelen, zoals ook afgesproken werd in het akkoord tussen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties. De monitoring op het terrein dient dan ook te gebeuren op basis van dit geëvalueerd MAP-meetnet.

Boerenbond vzw

Diestsevest 40, 3000 Leuven | 0676.461.073 | RPR Leuven | +32 (0)16 28 61 01 | boerenbond.be

- Ook andere sectoren hebben een grote impact op de waterkwaliteit in Vlaanderen en ook zij moeten inspanningen leveren. We vragen bijgevolg ook om rekening te houden met de context van een dichtbevolkte regio als Vlaanderen.
- De voorgestelde maatregelen uit het ontwerp MAP 7 zijn strenge maatregelen voor land- en tuinbouwers die een groot effect hebben op de bedrijfsvoering. We vragen daarom dat voldoende flankerend beleid wordt voorzien.
- De voorwaarde om de beschermingsstrook niet te mogen betreden en de voorwaarde om niet te maaien tussen 15 maart en 15 juli is overbodig en moet worden geschrapt. Deze draagt immers niet bij aan de verbetering van de waterkwaliteit en bemoeilijkt het nuttige onderhoud van de beschermingsstroken.
- De vergunningverlening voor opslag van mest en effluent moet gefaciliteerd worden zodat landbouwers niet in de problemen komen door het verkorten van de uitrijperiode en zodat zij kunnen blijven bemesten in functie van de behoefte van de plant.

Als lokaal bestuur kan u deze analyse mee ondersteunen door bovenstaande elementen op te nemen in uw advies, uiteraard aangepast of aangevuld met specifieke elementen uit uw gemeente. Hiervoor kan u beroep doen op de expertise van de lokale bedrijfsgilde van Boerenbond.

Met vriendelijke groeten,

Bijlage: gedetailleerde achtergrondinformatie

Toelichting over het gelopen traject

Voor het 7de mestactieplan bereikten de landbouw-, milieu-, en natuurorganisaties zelf een akkoord over de te nemen maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren op 7 maart 2023 en op 28 september 2023 (addendum over extra maatregelen die automatisch zullen ingaan indien uit de monitoring na twee winterjaren blijkt dat de doelen nog niet worden gehaald). Dit akkoord kwam er na 4 maand moeilijke maar constructieve onderhandelingen tussen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties. Alle bekommernissen langs beide zijden werden op tafel gelegd en er werd tijd genomen om elkaar te proberen begrijpen. Het akkoord bevat veel strenge maatregelen voor de land- en tuinbouwers, maar er werden wel evenwichten gevonden. De maatregelen uit het akkoord zijn daarom ook één en ondeelbaar.

In november 2023 ontstond discussie over de maatregel van een versnelde invoering van nulbemesting in VEN gebieden (Vlaams Ecologische Netwerk) waarvan de landbouworganisaties altijd hadden aangegeven dat dit voor hen een onaanvaardbare maatregel was en dan ook voor hen geen onderdeel uitmaakte van het akkoord. De Vlaamse regering besliste ook om deze maatregel niet in te voeren, zowel in de PAS conceptnota (6 maart 2023), als later in het Landbouwakkoord (15 februari 2024).

De omzetting van het MAP 7 akkoord tot het ontwerp plan MAP 7, waarbij nog een aantal aanvullingen zijn gebeurd, en de goedkeuring van het Mestdecreet, heeft lang op zich laten wachten. De nieuwe Vlaamse regering beloofde in haar regeerakkoord in september 2024 het mestdecreet tijdig aan te passen op basis van het akkoord tussen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties zodat de maatregelen konden ingaan op 1 januari 2025 en er niet nog een jaar verloren zou gaan. Het openbaar onderzoek over het plan en het milieueffectenrapport (MER) moest wel nog gebeuren en is dan nu ook van start gegaan.

Behoud draagvlak en zorg voor een eerlijke beoordeling

Wij willen vanuit de landbouwsector verdere inspanningen leveren om de waterkwaliteit in Vlaanderen te verbeteren. Daarvoor zetten onze Vlaamse land- en tuinbouwers zich elke dag hard in en dat willen ze ook blijven doen in de toekomst. Belangrijk daarbij is wel dat er draagvlak blijft voor de maatregelen binnen het MAP en het MAP-meetnet waarmee de landbouwsector beoordeeld wordt. De monitoring van de landbouwimpact gebeurt via het MAP meetnet, een meetnet voor oppervlakte- en grondwater, dat in agrarische gebieden ligt en geen externe invloeden mag bevatten. Vandaag stellen we echter nog wel vast dat er op sommige plaatsen negatieve externe invloeden zijn door lozingen vanuit industrie, of niet aangesloten woningen op de riolering of overstorten van waterzuiveringsinstallaties,... Dit zorgt uiteraard voor grote frustraties bij onze land- en tuinbouwers. Een grondige herziening van het MAP meetnet om die negatieve externe invloeden eruit te halen, is dan ook een belangrijke voorwaarde voor ons. Daarnaast vragen we ook om de MAP meetpunten die beïnvloed worden door nitraatrijke bronnen, dit is nutriëntrijk water vanuit grondwaterstromen uit het verleden die terug aan het oppervlakte komen, minstens apart te rapporteren, zodat duidelijk is dat landbouwers hier vandaag niets aan kunnen veranderen.

Haalbare doelstellingen

Daarnaast moeten ook de doelen haalbaar zijn. De landbouwsector mag enkel verantwoordelijk worden gesteld voor de eigen impact op de waterkwaliteit. Ook andere sectoren zoals industrie, huishoudens en de waterzuiveringssector hebben nog heel wat stappen te zetten opdat de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) gehaald kunnen worden. De timing om een goede status in elke waterloop te halen tegen 2027, die in die Europese KRW bepaald is, lijkt zo nog wel ver af. En de oorzaak hiervan ligt niet alleen bij de landbouwsector. De context van Vlaanderen mag daarbij ook niet uit het oog verloren worden. Als zeer dichtbevolkte regio, hebben we een heel intensief gebruik van grond door alle sectoren: wonen, industrie, landbouw,... en liggen hier dan ook extra grote uitdagingen voor ons.

Modelberekeningen vertellen niet alles

Om de effectiviteit van MAP 7 te bepalen kan niet enkel gekeken worden naar modelberekeningen want een model kan niet alles in rekening brengen, niet alleen de maatregelen zelf, maar ook de subtiele regels rond draagvlak en het volgen van de regels, die juist veel waardevoller zijn. Een model is ook maar dat wat je er zelf in steekt. Calamiteiten en het niet volgen van de regels zitten bijvoorbeeld niet in het model maar je vertrekt wel van de resultaten waarin deze aspecten mee inzitten. Bovendien blijven we te maken hebben met biologische processen. Niet alle pathways zijn duidelijk en voorspelbaar en worden/kunnen dan ook meegenomen in het NEMO model. De MER erkent zelf dat het NEMO model niet alles kan berekenen, dit model verder verfijnd moet worden en dat er veel extra onderzoek nodig is. Modellen kunnen helpen, maar alleen als begin van een gesprek en niet als eindpunt¹. Beleid voeren op basis van modellen, is dan ook hoegenaamd een slecht idee.

Modellen hebben hun beperkingen en er moet voldoende ruimte zijn voor “expert judgement”, daarbij ook rekening houdend met alle effecten en alle actoren die een invloed hebben op de waterkwaliteit. In de MER is gebruik gemaakt van zowel een kwantitatieve beoordeling op basis van het NEMO model, alsook een kwalitatieve beoordeling. Maar er wordt voor de toets op de effectiviteit, toch vooral uitgegaan van het model en de kwantitatieve beoordeling. Daarnaast bevat het kwalitatieve deel ook foute en onvolledige passages. Boerenbond zal deze in meer detail benoemen in haar eigen bezwaar.

De discussie over modellen werd ook erkend door de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties en daarom werd afgesproken dat enkel de concrete resultaten op het terrein een antwoord kunnen bieden. Er werd een pakket van auto-executieve maatregelen afgesproken die automatisch in werking zullen treden als de opgelegde doelstellingen niet gehaald worden, op basis van een evaluatie van de waterkwaliteit van 2 winterjaren waarin de MAP 7 maatregelen hebben doorgewerkt. Bij het opstellen van dit principepakkoord gingen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties nog uit van het in werking gaan van MAP 7 op 1 januari 2024. Aangezien de goedkeuring nu op 1 januari 2025 ligt, schuift deze evaluatie ook achteruit.

¹ Boek: Van aardbeving tot zoönose. Over de inzet van modellen voor beleid. Marc Jacobs en Ronald Meester (2023) 240 pagina's.

Het is belangrijk dat er meer maatschappelijk bewustzijn over modellen ontstaat. Van aardbeving tot zoönose helpt iedereen om meer inzicht te krijgen in wat ze wel en niet vertellen, en hoe je ze op een verstandige manier kunt gebruiken. Modellen kunnen helpen, maar alleen als begin van een gesprek en niet als eindpunt. Op een toegankelijke en filosofische manier, en aan de hand van de grote maatschappelijke thema's van deze tijd, bespreken Marc Jacobs en Ronald Meester hoe wiskundige modellen wel en niet ingezet kunnen worden.

Blijf bij het initiële akkoord tussen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties

Zoals uitgelegd zijn de maatregelen uit het akkoord gewikt en gewogen en is daarvoor veel inspanning geleverd van de landbouworganisaties om er draagvlak voor te zoeken bij de land- en tuinbouwers. Maar het zijn weer strengere maatregelen voor alle land- en tuinbouwers, die een grote impact op de bedrijfsvoering hebben. Daarnaast zijn er ook een aantal aanpassingen en toevoegingen binnen het ontwerp MAP 7 gedaan die de landbouwsector zwaar vallen.

Hieronder worden een aantal maatregelen met grote impact in meer detail toegelicht:

Landbouwers verliezen een deel van hun vruchtbare grond, door de invoering van beschermingsstroken waarop ze nu enkel nog buffergewassen mogen telen. Dit is een verlies aan dure Vlaamse grond waardoor het absoluut noodzaak is voldoende flankerend beleid via ecoregelingen of andere steunmaatregelen te voorzien.

Bij de beschermingsstroken is bovendien achteraf opgenomen dat de eerste meter niet mag bewerkt of betreden worden en de hele strook niet mag gemaaid worden tussen 15 maart en 15 juli. Dit maakt dat de strook niet meer goed kan onderhouden worden. Het buffergewas kan op die manier niet degelijk onderhouden en geoogst worden, wat de waterkwaliteit ook niet ten goede komt. Boerenbond vraagt dan ook om deze voorwaarden te schrappen.

Landbouwers krijgen hogere kortingen op bemestingsnormen in de gebieden met de minst goede waterkwaliteit. Maar bemestingsnormen kunnen niet oneindig dalen. Planten hebben stikstof nodig om te groeien. Als er te weinig stikstof wordt gegeven, dan valt de groei stil en wordt de nog beschikbare stikstof ook niet meer opgenomen, waardoor de situatie veel slechter is dan wanneer er meer stikstof werd gegeven. Het opbrengstverlies zal dan enorm zijn.

Landbouwers moeten de bemesting ook goed kunnen afstemmen op de teelten. Dat betekent dat landbouwers de mogelijkheid moeten hebben om op het juiste tijdstip aan te brengen en met de juiste mestsoort. Mest is een waardevolle grondstof die geen slechtere milieu-impact teweegbrengt, integendeel, het zorgt voor extra koolstofopbouw. En als er minder mest gebruikt kan worden, dan moet er meer kunstmest gebruikt worden, wat slechter is voor het klimaat (door de productie van kunstmest). Er mag niet uit het oog worden verloren dat elke meststof zijn waarde heeft, of het nu mest, kunstmest of compost is.

Het verkorten van de uitrijregelingen moest voor de landbouworganisaties altijd gepaard gaan met voldoende opslagcapaciteit voor deze meststoffen. Maar de vergunningverlening voor deze opslagen liep de voorbije jaren allermint goed waardoor aan deze voorwaarde niet is voldaan. Hierdoor zitten landbouwers en mestverwerkers met de handen in het haar.

De voorgestelde alternatieven, die nog veel verder gaan dan de reeds strenge maatregelen uit het akkoord tussen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties, zijn dan ook helemaal onaanvaardbaar voor de landbouwsector.